

MARIA LEER GROET ERASMUS

door DRS. N. VAN DER BLOM

VAN de twee in de titel van deze bijdrage ¹⁾ genoemde personen is Erasmus even beroemd als Maria Leer, in het algemeen, onbekend blijkt te zijn. Laten wij daarom beginnen met kennis met haar te maken! Ze is het waard, dat we aandacht aan haar besteden, zowel om haarzelf – ze mag een merkwaardige vrouw heten – als om haar omgeving, waarin ze een bepaalde, op een moment ook fatale rol heeft gespeeld: de secte der Zwijndrechtse Nieuwlichters.

Ook deze secte is, alweer, minder bekend dan ze verdient. De oorzaak hiervan valt zeker niet te zoeken in het ontbreken van gegevens. Integendeel, de bronnen stromen hier, zeker voor een secte ²⁾, overvloedig. Zo bezitten wij bijvoorbeeld vier folioschriften met copieën van brieven. Voor en na hebben verder de mannen, die bij hen leiding gaven, Stoffel Muller, Ary Goud, Jan Obeloo en Willem Heystek, in geschrifte hun theologische inzichten toegelicht en het sociaal ideaal verdedigd, dat zij daaruit ontwikkelden en dat zij, strikt binnen de eigen broederschap, in praktijk brachten. En dan heeft Maria Leer de geschiedenis van deze secte beschreven, gezet binnen het raam van haar eigen, trouwens bepaald niet alledaagse levensgeschiedenis. Zo zijn we van de ideeën en idealen der Zwijndrechtse goed op de hoogte, en ook van menig persoon onder hen – en van geen van die beter dan van Maria Leer. Zij is ook de enige van de hoofdpersonen van wie we, in een ‘modest photographietje’ ³⁾, een sprekend portret bezitten.

In 1892, dat is 26 jaar na de dood van Maria, verscheen bij Elsevier in Amsterdam, door de Rotterdamse Remonstrantse predikant J. H. Maronier van een voorwoord voorzien, het boekje ‘De Zwijndrechtse Nieuwlichters (1816–1832) naar de gedenkschriften van Maria Leer, door D. N. Anagrapheus.’ Hoezeer het valt te betreuren, dat we Maria’s eigen aantekeningen niet over hebben, en dat Anagrapheus – Griekse term voor te-boek-steller of herschrijver; achter dit pseudoniem verborg zich *wellicht* de Amsterdamse Remonstrantse predikant dr. G. van Gorkom ⁴⁾ – haar gedenkschriften heeft bewerkt ⁵⁾, toch is het 150 pagina’s grote geschrift een uiterst belangrijke bron voor de kennis van